

در میزگردی با حضور فعالان بازار پتروشیمی و بورس کالای ایران بررسی شد؛

تولد دوباره صنعت پتروشیمی

حدود یک سال قبل بورس نفت ایران، با راهاندازی فاز نخست آن در تالار بورس کالا و با عنوان رینگ پتروشیمی و فرآورده‌های نفت آغاز بکار کرد. طی این مدت که محصولات پتروشیمی در این رینگ معامله شده، به دلیل نوپا بودن فضا و ساختار آن، اظهار نظر در خصوص چگونگی عملکرد آن برای اغلب کارشناسان و فعالان بازار بسیار پیچیده بود چرا که حتی افرادی که سالها به نوعی در این معاملات دست داشتند از جمله واحدهای بازرگانی و شرکت‌های تولیدی از یک سو و از سوی دیگر، الگوی مشخصی از این نوع بازار یا ساختار بورس کالا بی‌نداشتند. در این میان نمی‌توان از نتایج مثبت این و دستاوردهای اقدام و حرکت بزرگ نیز چشم‌پوشی کرد اما طبیعتاً طی این یک سال چالش‌هایی در اجرای معاملات اتفاق افتاد که بررسی این موارد بدون هیچ‌گونه نگاه غرض‌ورزانه و محتاطانه نتیجه‌بخش نخواهد بود. در یکسالگی رینگ پتروشیمی با جمشید محمدی، مدیر بازرگانی داخلی شرکت بازرگانی پتروشیمی، محمود غفاری، مدیر تالار بورس کالا، عباس بنازاده، مدیر توسعه بازار بورس کالا و بخشنده از فعالان بازار پتروشیمی و نماینده کارگزاری سی ولکس کالا به گفتگو نشستند و بخشی از دستاوردها و چالش‌های بازار و چشم‌انداز آن را مورد بررسی قرار دادیم که مشروح این نشست را در زیر می‌خوانید.

بیش از دیگر عرضه‌کنندگان، در جریان روند قیمت‌گذاری کالاها بود آیا طی این مدت در کشف قیمت‌های واقعی به خوبی عمل شده است؟

محمدی: واقعیت این است که قانون بودجه ۱۳۸۶ که در آن تکلیف شد تا سهمیه‌بندی کالاها برداشته شود، نقطه عطفی در تاریخ اقتصاد ایران رقم خورد اما مهم‌ترین سؤال این بود که اصولاً آزدسازی دقیقاً شامل چه ویژگی‌هایی می‌شود. در ابتدا در مجموعه وزارت نفت هماهنگی با قیمت‌های جهانی مطرح شد که FOB خلیج فارس مبنای اصلی بود. اما پس از آن با اجرای مصوبه دولت مبنی بر عرضه محصولات پتروشیمی در بورس به این سؤال به صورت شفاف پاسخ داده شد. بدین ترتیب در پی تعامل خریداران و فروشندگان در بورس قیمت آزاد کالاها قابل کشف شد اما به تازگی مصوبه کار گروه اقتصادی این نکته را دوباره مطرح کرده که قیمت پایه کالاها باید بر مبنای ۵ درصد زیر FOB در بورس تعیین شود، با توجه به اینکه اکثر قریب به اتفاق کالاهای

محصولات تولید شده در مجموعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی از طریق کارگزاری بانک ملی انجام می‌شود اما بعد از مدتی تعداد کارگزاران عرضه‌کننده افزایش پیدا کرد و بدین ترتیب کارگزاران بانک کشاورزی، صنعت و معدن و صادرات نیز به این جمع اضافه شدند. در همین راستا به تازگی قرار بر این شده تا ۲ کارگزار دیگر نیز که در فروش و جذب مشتری تلاش بیشتری کرده بودند برای عرضه محصولات شرکت‌های زیرمجموعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی انتخاب شوند. طی یکسالگی که از فعالیت بورس می‌گذرد نزدیک به ۱۰۰ نوع کالا پذیرش شده و تنها چند اقلام جزئی که عموماً خوراک مجتمع‌های تولیدی است باقی مانده است. با توجه به اینکه در آینده اقلام صادراتی نیز در وسعت گسترده‌تر باید در بورس عرضه شوند از این رو طبق برنامه‌های آتی، کالای بین مجتمع‌ها نیز جهت عرضه در بورس مثبت خواهند شد.

● **با توجه به اینکه طی یکسالگی که از فعالیت بورس کالا می‌گذرد، شرکت شما**

● **طی یکسالگی که فعالیت رینگ پتروشیمی می‌گذرد، چه اقداماتی انجام شد و عملکرد بورس کالا را در اجرای این وظیفه محول شده چگونه ارزیابی می‌کنید؟**

محمدی: معاملات محصولات پتروشیمی در بورس کالا در روز ۲۸ بهمن ماه سال گذشته با افتتاح بورس نفت و عرضه ۲ هزار تن پلی‌اتیلن امیر کبیر آغاز شد. از آن زمان اقدامات لازم با همکاری بورس کالا جهت پذیرش کالاها در بورس آغاز شد. در این راستا شرکت بازرگانی تمامی اطلاعات، مستندات، تعهدنامه‌های کیفیت کالا، چگونگی تولید، حجم تولید، آمار فروش داخل و صادرات محصولات در سال قبل جمع‌آوری کرده و در همین حال اطلاعات مربوط به انبارهای ذخیره‌سازی جهت اطمینان از استمرار عرضه محصولات در بورس کالا تهیه شد. در قدم اول اولویت بر پذیرش کالاها پلیمری قرار داده شد. پس از آن محصولات شیمیایی نیز به تدریج جهت عرضه در بورس معرفی و پذیرش شدند. در ابتدا عرضه

بازار کمک می‌کند. شاید یکی از اقدامات قابل توجه در این مدت تعیین سقف خرید کارگزاران بود که از ورود شدید واسطه‌ها و رشد قیمت‌ها جلوگیری کرد. البته این روش برای کالاهایی که مصرف عمومی دارد اجرا نمی‌شود اما انتظار فعالان بازار این است که با عرضه بیشتر به مرور زمان بازار متعادل شود.

● **برخی خریداران معتقدند، پیش از عرضه کالاها در بورس، راحت تر به کالای مورد نیاز خود دست پیدا می‌کردند حال آنکه در حال حاضر با ورود واسطه‌ها، فضای رقابت برای واحدهای تولیدی و خریداران اصلی سخت تر شده است. پاسخ شما به این انتقاد چیست.**

غفاری: پیش از عرضه کالاها در بورس طبیعتاً مصرف‌کنندگان محصولات با در دست داشتن حواله به طور مستقیم کالا از تولیدکنندگان خریداری می‌کردند از این رو قانداً واسطه‌ای وجود نداشت اما بعضاً دیده می‌شد که کالاها فروخته شده در بازار در اختیار واسطه‌هایی بود که تعداد آنها زیادتر

معاملات نمی‌شد به طور ۱۰۰ درصد برخی موارد را اجرا کرد. از این رو معتقدم عاقلانه برخورد شد بطوری که موفقیت در بازار قیر به مرور زمان تکمیل شد اما در برخی کالاها همچون اکستراکت و روغن پایه با عدم همکاری تولیدکننده‌ها مواجه شدیم. تولیدکنندگان این

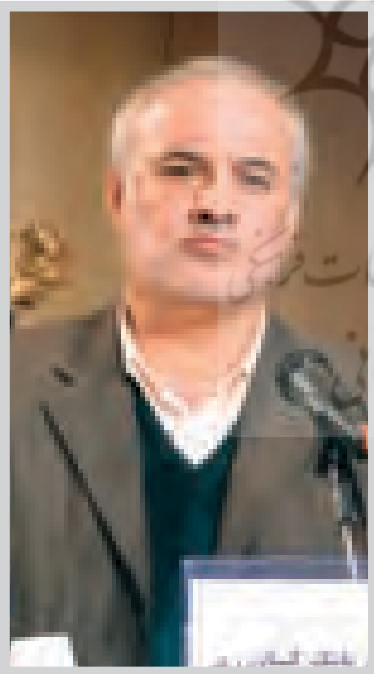
بخششده: عرضه زیاد و تنوع در تعداد عرضه کنندگان و همچنین فروش به صورت سلف به منطقی تر شدن بازار کمک می‌کند. شاید یکی از اقدامات قابل توجه در این مدت تعیین سقف خرید کارگزاران بود که از ورود شدید واسطه‌ها و رشد قیمت‌ها جلوگیری کرد

کالاها سود مقطعی را به سود طولانی مدت ترجیح دادند و با بورس استفاده ابزاری کردند. اقدامات عرضه کنندگان این چند محصول باعث شد تا بازار آنها مجدداً به حالت دستوری برگردد و هم بازار صادراتی را از دست بدهیم. برای مثال بزرگترین بازار صادراتی و اکستراکت

عرضه شده در بورس پاسخگوی نیاز بازار است، این کالاها نهایتاً با نرخ‌هایی نزدیک به FOB بین خریداران توزیع می‌شود. تنها در مورد چند کالای محدود همچون ۰۲۰ یا ۰۷۵ کمبودهایی وجود دارد که با عرضه محصولات مشابه آریا ساسول، به زودی این کمبود از بین می‌رود. اخیراً رقابت در برخی کالاها زیاد شد که علت اصلی آن نوع مصرف فصلی این اقلام بود که با گذر از این دوران به مرور زمان التهاب بازار و خریدهای هیجومی برای این کالاها نیز از بین خواهد رفت.

● **آقای غفاری، نظر شما در خصوص نحوه قیمت گذاری محصولات و عملکرد بورس طی این مدت چیست؟**

غفاری: بورس کالا تا قبل از راه اندازی رینگ پتروشیمی، تجربه ۵ سال فعالیت در بازار فلزات را داشت اما با توجه به اینکه در گذر از بازار دستوری به بازار رقابتی همواره مقاومت‌هایی وجود داشت قطعاً بورس با مقاومت‌های زیادی روبرو می‌شد از اینرو پیش‌بینی می‌شد طی ۲ سال معاملات

از حد انتظار بود. مشخص است که افرادی که به دروغ پروانه کسب می‌گرفتند با مراجعه به شرکت بازرگانی کالا دریافت می‌کردند. با توجه به اینکه این شرکت هم مسئول تعیین صحت و سقم ادعاهای خریداران نبود در نهایت درصدی از کالاها در قبل از راه‌اندازی رینگ پتروشیمی به دست دلالان می‌رسید اما در بورس حداقل این

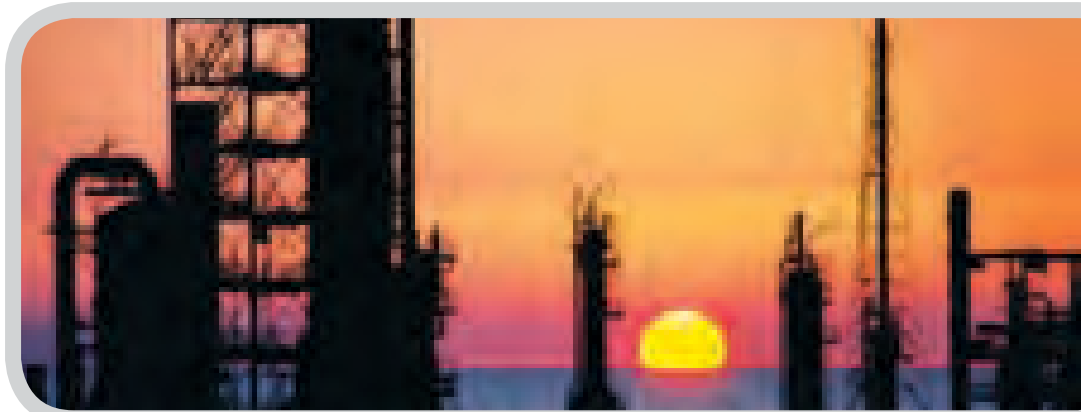

ایران هند بود که با نرخ‌گذاری‌های غیرمنطقی تولیدکنندگان، چین توانست این بازار را از ما بگیرد.

بخششده: اصولاً مواردی همچون عرضه زیاد و تنوع در تعداد عرضه کنندگان و همچنین فروش به صورت سلف که اخیراً در بورس با شدت بیشتری دنبال می‌شود به منطقی تر شدن

پتروشیمی در بورس به یک بازار کاملاً رقابتی تبدیل شود اما خوشبختانه در یکسال اخیر از پیش‌بینی‌ها هم جلوتر افتادیم. اگر چه برای مثال تصمیماتی گرفته شد از جمله اینکه اجازه داده شد تا تنها ۷۰ درصد از محصولات در بورس عرضه شود اما باید قبول کنیم که برای گذر از این دوران و جلوگیری از ایجاد تنش در بازار

همچون هر رمز انرژی نیز در حال بررسی است. ما امیدواریم در آینده رقبای خارجی هم وارد بورس شوند.

● **مشکلاتی که بورس به عنوان یک بازار طی این مدت داشته از نظر شما چیست؟**

غفاری: یکی از مشکلات اصلی بحث عدم نظارت بر کنترل محصول نهایی است بطوری که علیرغم کاهش نرخ محصولات پتروشیمی، نرخ کالای نهایی که به دست مردم می‌رسد تغییری نکرده است که حل این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است.

یکی دیگر از چالش‌هایی که بورس با آن برخورد کرد، بحث تعیین نرخ پایه محصولات بر اساس FOB منهای ۵ درصد است. از ابتدای مطرح شدن این موضوع، ما بارها اعلام کردیم که این امر با روح و فلسفه بورس هماهنگ نیست و پیشنهاد معقولی محسوب

نمی‌شود. ما نباید با این روش دست تولیدکننده را ببندیم. ضمن اینکه FOB منهای ۵ درصد هنوز به بورس ابلاغ نشده است. به عقیده بورس کار گروهی که از سوی دولت تشکیل شد مسئول تعیین این موضوع است که به نظر می‌رسد یا هنوز مصوب نشده و یا اینکه اگر مصوب شده هنوز به بورس ابلاغ نشده است.

مشکل دیگری که وجود دارد جمع عرضه‌ها در یک روز است. عمده عرضه محصولات پتروشیمی در بورس طی یک روز (چهارشنبه) انجام می‌شود که با توجه به اینکه در پایان هفته است و هم اینکه در یک روز انجام می‌شود هم بازار یابی و هم تسویه حساب را برای کارگزاران و خریداران مشکل کرده است.

● **آیا امکان این وجود دارد که با خصوصی‌سازی واحدهای تولیدی، عملکرد شرکت بازرگانی در بورس تغییر کند.**

بنازاده: پیشنهادی که در این خصوص

سر گذاشتیم اما با همکاری بورس بسیاری از مشکلات حل شد. ضمن اینکه با نهادینه شدن کد اقتصادی امیدواریم در سال آینده مشکلات کمتری داشته باشیم.

چالش‌های پیش‌روی بازار تنها زمانی حل می‌شود که تمامی افراد مؤثر در عرضه از تولیدکننده تا مصرف‌کننده نهایی در بورس حاضر شوند اما آنچه مسلم است این است که در کوتاه مدت اگر کمبودی هم باشد، این کمبود به صورت رقابت نامتناسب در بورس

اتفاق افتاد که واسطه‌های بزرگ حذف شدند و واسطه‌هایی باقی ماندند که با در اختیار داشتن امکاناتی همچون انبار و نقدینگی بالا، در ازای سودی معقول به فعالیت ادامه دادند. ما معتقدیم سود قابل توجهی که واسطه‌های ناکارآمد بدست می‌آوردند با عرضه کالاها در بورس به مرور زمان به شرکت‌های تولیدکننده منتقل شده و در راه‌اندازی پروژه‌های جدید مصرف خواهد شد همانطور که در مورد ذوب آهن اصفهان و طرح‌های توسعه‌ای این شرکت اتفاق افتاد.

محمدی: عمده‌ترین عاملی که در گذشته باعث تقویت واسطه‌گری و رانت می‌شد وجود قیمت‌های تثبیتی بود. اما با منطقی شدن قیمت‌ها خود به خود واسطه‌ها نمی‌توانند سود مورد انتظار را کسب کنند و از میدان به در می‌شوند.

● **عمده چالش‌هایی که طی این مدت با آنها برخورد داشتید چه بود؟**

محمدی: بسیاری از مشکلاتی که در طول ایام اخیر

داشتیم ناشی از چند عامل بسیار تأثیرگذار بود. اول اینکه دولت تصمیم گرفت مالیات بر ارزش افزوده را اجرا کند که در ابتدا با مقاومت زیادی روبرو شد چرا که تغییر قابل ملاحظه‌ای را ایجاد کرد. از طرفی کد اقتصادی اجباری شد که این اقدام نیز در جهت انضباط بیشتر بازار انجام شد که نهادینه شدن آن در بازار زمان بر بود.

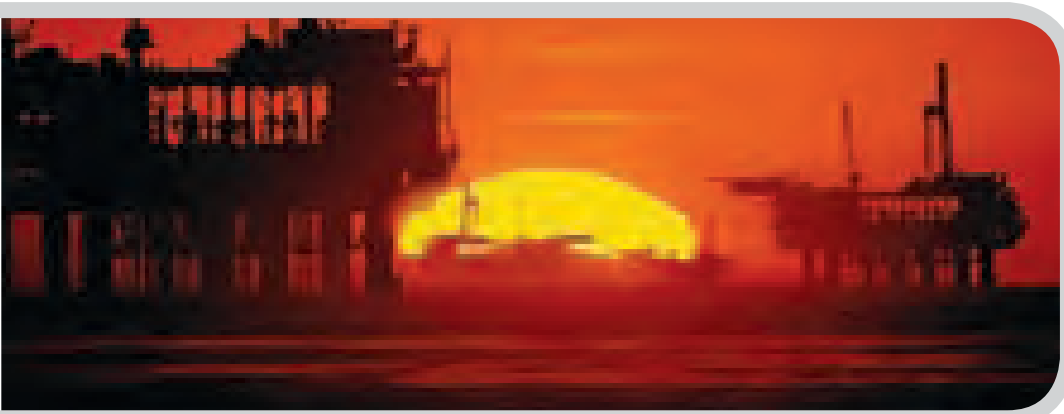
مسئله دیگر رکود اقتصادی در دنیا و تأثیرات آن در داخل کشور بود از اواخر شهریور ماه در پی این رکود، سرعت کاهش قیمت‌ها به تبعیت از افت نرخ نفت بیشتر شد این امر ما را مجبور کرد قیمت محصولات را در بورس کاهش دهیم که در غیر این صورت به ضرر اقتصاد و تولیدکننده‌ها بود.

این تلاطم‌ها تا حدودی نارضایتی برخی فروشندگان را به دنبال داشت که البته ناشی از تغییر مؤلفه‌ها بود. برداشت من این است که شاید در ابتدای کار، موانع سختی را پشت

غفاری: یکی از مشکلات اصلی بحث عدم نظارت بر کنترل محصول نهایی است بطوری که علیرغم کاهش نرخ محصولات پتروشیمی، نرخ کالای نهایی که به دست مردم می‌رسد تغییری نکرده است که حل این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است

باعث افزایش کاذب قیمت‌ها می‌شود. راهکار ما به بورس و بازار اینست که اولاً مصرف‌کننده‌ها برای کاهش هزینه تولید به اندازه نیاز یک ماهه کالای مورد نیاز خود را تهیه کنند ضمن اینکه از بورس می‌خواهیم تا از تمام صاحبان سرمایه اعم از واردکننده‌ها دعوت کند تا آنها هم با عرضه کالای خود در بورس بخش عرضه را به صورت بهتری مدیریت کنیم. ضمن اینکه در حال حاضر بسیاری از کالاها پذیرش و موانع اداری بدین ترتیب گذرانده شده است و شرکت‌های خصوصی و واردکننده‌ها به راحتی می‌توانند جهت عرضه کالاها در بورس اقدام کنند.

غفاری: حضور فعالان متعدد در بورس یکی از اهداف اصلی ما است بطوریکه اخیراً برخی کارگزاران با نماینده سبایک عربستان جهت عرضه کالاها این شرکت مذاکراتی شده و در کنار آن حضور شرکت‌های بازرگانی

دانست. ما معتقدیم اگر کانال‌های فروش کالا خارج از بورس از توسط فروشنده‌ها بسته شود، بازار صادراتی در بورس رونق می‌گیرد در مورد کالاهای پلیمری هم که از سوی شرکت بازرگانی عرضه شد متذکر می‌شوم که این محموله کالای مسئله‌داری بود. فلزاد جهانی داشت ضمن اینکه دفعه‌ای که این کالا عرضه شد، حتی این فرصت کارگزار داده نشد تا بررسی‌های لازم را انجام دهد و حتی کارگزاران نیز فرصت کافی برای بازاریابی نداشتند این در حالیست که در مورد قیر، عرضه‌کننده‌ها خودشان خریداران را به کارگزاری‌ها معرفی کردند تا پروسه فروش کالا و جذب مشتری روان شود اما بازرگانی پتروشیمی هیچگونه فعالیتی از خود نشان نداد. دولت امیدوار بود با عرضه محصولات سبک‌تر و موفقیت آن امکان عرضه کالای سنگین‌تری را با عنوان نفت خام در بورس عرضه کند اما متاسفانه این همکاری با دولت انجام نشد.

محمدی: اجبار خریداران برای دریافت کالاهایشان از طریق بورس یک اقدام دستوری است و با اصول اقتصاد آزاد همخوانی ندارد. من معتقدم باید ابتدا جاذبه ایجاد کرد و سپس با بالا رفتن پتانسیل بازار، آن زمان از سیاست‌های سلبی استفاده کنیم. برای مثال اتفاقی که در مورد اقلامی که مصرف‌کنندگان زیر ۲۰ تن دارند افتاد نشان داد به مرور زمان می‌توان به نتایج مطلوبی دست پیدا کرد. این کالاها بعضاً مصرف‌کنندگانی دارند که زیر ۲۰ تن در سال مصرف دارند. از این رو قرار بر این شد تا پایان سال این کالاها خارج از بورس در اختیار مصرف‌کنندگان ضعیف‌تر قرار بگیرد اما امیدواریم در امسال این عرضه‌ها به صورت ۱۰۰ درصدی ادامه پیدا کند. اما در نهایت با تمام مشکلاتی که طی این یک سال اتفاق افتاد امید می‌رود بورس کالای ایران و بورس نفت به عنوان شاخص معتبر جهانی در آینده ایفای نقش کند.

نداشته و نمی‌تواند مبنای موفقیت و یا عدم موفقیت باشد.

محمدی: اینکه این کارا جذاب بوده یا نه، اظهار نظر خاصی ندارم. در واقع معاملات محصولات پتروشیمی در بازار صادراتی سازوکار خود را دارد. در کنار خریدار و تولیدکننده ابزارهای دیگری نیز وجود دارد همچون بانک‌ها و تسهیلات LC که تضمین لازم را طلب می‌کند. طبیعی است که در حال حاضر به دلیل محدودیت‌هایی که در تهران وجود دارد هنوز موفق نشده‌ایم اطمینان خارجی‌ها را برای خرید کالا جذب کنیم.

محمدی: اجبار خریداران برای دریافت کالاهایشان از طریق بورس یک اقدام دستوری است و با اصول اقتصاد آزاد همخوانی ندارد. معتقدم باید ابتدا جاذبه ایجاد کرد و سپس با بالا رفتن پتانسیل بازار، آن زمان از سیاست‌های سلبی استفاده کنیم.

در بورس کالا این وعده داده شده که در کیش ساز و کار لازم فراهم می‌شود و امیدوارم با فراهم شدن مقدمات، شتاب بیشتری به این بخش از فعالیت خود در بازار بدهیم. مطمئناً در قدم اول عرضه محصولات صادراتی، کالاهای تک محموله‌ای عرضه می‌شوند و با راه‌اندازی مقدمات امیدواریم در سال آینده عرضه دیگر اقلام انجام شود. رسیدن به این هدف به نتایجی که در آینده بدست می‌آوریم بستگی دارد.

غفاری: در خصوص عدم استقبال بازار باید این نکته را متذکر شد که اگر اراده فروشنده بر فروش از طریق بورس باشد و زمانی که خریداران مطمئن باشند که از هیچ‌جا به جز بورس نمی‌توانند کالای خود را دریافت کنند قطعاً وارد بازار خواهند شد. برای مثال در موردی که معاملات آن محدود شده علت اصلی را می‌توان به آگاهی خریداران نسبت به این موضوع که راه‌های متعدد دیگری برای خرید وجود دارد، مربوط

وجود دارد اینست که این شرکت با دریافت مجوز کارگزاری در آینده به عنوان کارگزار بازارگردان وارد رینگ شود. ما در حال حاضر نیاز به چنین کارگزاری که بازار را متعادل کند و واردات و صادرات را هماهنگ کند داریم و به نظر می‌رسد در این صورت نقش مفیدی را در بازار اجرا کند. اما مهمتر از آن اینست که باید به دنبال راهی باشیم تا مسئله تعیین قیمت بر اساس FOB مشخص شود. طرح این روش قیمت‌گذاری ابهام زیادی را در بازار ایجاد می‌کند. باید مشخص شود حتی در صورت اجرای این سیستم چه کالایی بر مبنای قیمت FOB چه منطقه‌ای و طی چه مدت زمان قیمت‌گذاری می‌شود.

نکته دیگری که انتظار داریم نظارت سازمان حمایت بر نرخ‌های محصولات پایین‌دستی است. باید مشخص شود که به چه دلیل نرخ کالاهای نهایی بر اساس نرخ محصولات تغییر نمی‌کند.

● **رینگ صادراتی با توجه به راه‌اندازی بورس کیش، از اهمیت خاصی برخوردار است. اما طی این مدت محصولات پلیمری در این رینگ عرضه نشده و معاملات آن به قیر محدود شده است. علت عدم استقبال از این رینگ چه بود؟**

محمدی: مادر مورد محصولات صادراتی تجربه ضد پلی اتیلن تزریقی سنگین ایران - فیلیپین را داشتیم که بیش از ۴ بار عرضه شد که متاسفانه موفق نبود و خریداری نداشت. اما به هر صورت سیاست کلی شرکت ملی، فعال کردن رینگ صادراتی هم هست اما با این تفاوت که در مورد بازار صادراتی با توجه به تعهدات ارزی و حجم بالای فروش که تاکنون بالغ بر ۸/۵ میلیون تن با ارزش بیش از ۶/۵ میلیارد دلار بوده و همچنین قراردادهای بلندمدت، امکان عرضه‌های رینگ صادراتی وجود ندارد.

● **فعالان بازار معتقدند کالای ایران - فیلیپین جذابیت لازم را برای خریداران**